

DĖL KOMISIJOS IŠVADOS NEPAGRĮSTUMO

Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas (toliau – VSD) įvertinęs visą Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos galimo neteisėto informacijos apie asmenis rinkimo ir panaudojimo, galimo neteisėto poveikio žvalgybos ir kitų teisės saugos institucijų veiklai, galimo kišimosi į 2019 metų Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimų procesą, galimos neteisėtos paramos šiai rinkimų politinei kampanijai, galimų pranešėjų teisių pažeidimų, galimos neteisėtos įtakos įvedant sankcijas Baltarusijos Respublikai parlamentiniam tyrimui atlikti (toliau – Komisija) išvados projektą (toliau – Komisijos išvada), dalyje dėl VSD ar VSD vadovų veiklos, vertina, kad Komisija sąmoningai ignoravo ir nepagrįstai nevertino VSD teiktos informacijos (įskaitant įslaptintą), rašytinių paaiškinimų, pridėtų atitinkamų dokumentų. Todėl Komisijos išvada yra nepagrįsta ir nemotyvuota, paremta prielaidomis ir interpretacijomis bei pranešėjo Tomo Gailiaus (toliau – pranešėjas) pateikta informacija, kuri nebuvo įvertinta atsižvelgiant į kitus Komisijos tyrime surinktus įrodymus. Išvadoje pateikti argumentai ir vertinimai prieštarauja VSD turimai bei Komisijai pateiktai faktinei medžiagai, teisiniam reglamentavimui, Žvalgybos kontrolierių įstaigos vertinimams, kuriuos ši institucija pateikė Komisijai, pagal Komisijos suformuluotą pavedimą, bei kompetentingų žvalgybos pareigūnų liudijimams.

Taip pat pažymėtina, kad tokios sudėties Komisija kelia pagrįstų abejonių dėl atlikto tyrimo bei parengtos išvados nešališkumo, nes Komisijos pirmininkas Vytautas Bakas pats tiesiogiai dalyvavo Komisijos nagrinėtuose įvykiuose bei gali turėti suinteresuotumą tyrimo baigtimi, o tai yra akivaizdus interesų nesuderinamumo pavyzdys.

VSD atkreipia dėmesį į atskirų¹ Komisijos išvados dalių nepagrįstumą ir pateikia jų vertinimą:

1. Dėl kaltinimų rinkus informaciją išimtinai tik apie vieno kandidato aplinką – Komisijos išvados 8.1.3.2 punktas „Komisijai nebuvo sudaryta galimybė surinkti ir patikrinti duomenų apie tai, kad VSD direktorius D. Jauniškis ir (arba) VSD 2018–2019 metų laikotarpiu būtų rinkę duomenis apie visus asmenims, ketinusius kandidatuoti 2019 m. Respublikos Prezidento rinkimuose, jų komandų, štabo narius, rėmėjus.“

Atsižvelgiant į VSD veiklą (jos kontrolę) numatantį teisinį reglamentavimą², įpareigojantį užtikrinti vykdomos veiklos taktikos, priemonių ir veiklos metodų, žmoniškųjų šaltinių saugumą bei slaptumą, Seimo laikinųjų tyrimo komisijų veiklos teisinį reglamentavimą, numatantį, kad Seimo laikinoji komisija su jos tyrimui reikalinga informacija, esančia VSD žinioje, gali susipažinti tik suderinusi su atitinkama institucija³, į sukurtos

¹ Atkreipiame dėmesį, kad glaustumo dėlei teikiame pastabas tik dėl dalies Komisijos išvadų, tačiau tai, jokia būdu, nereiškia, kad VSD neturi pastabų ir dėl kitų Komisijos išvados dalių.

² Žvalgybos įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, kad duomenys, galintys atskleisti įslaptintą žvalgybos pareigūnų ar žvalgybos slaptųjų bendradarbių tapatybę, žvalgybos metodus ir priemones, veiklos taktiką ir padaryti žalą žvalgybos institucijos veiklai, vykdant žvalgybos institucijų veiklos kontrolę neteikiami.

³ Pagal Lietuvos Respublikos Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 5 punktą, minėtos komisijos turi teisę gauti VSD esančią medžiagą ar dokumentus, *suderinusius su VSD*. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 13 d. nutarime byloje Nr. 43/03-46/03 aiškiai nurodė, kad ši nuostata reiškia, kad „[...] Seimo laikinoji komisija jos tyrimui reikalingą informaciją, esančią [...] Valstybės saugumo departamento [...] žinioje esančiuose [...] kitoje medžiagoje, dokumentuose, gali gauti tik gavusi atitinkamos valstybės institucijos sutikimą; jeigu nurodytos institucijos nesutiks, kad Seimo laikinoji tyrimo komisija gautų nurodytą informaciją, komisija šios informacijos gauti negalės.“

nepriklausomos išorinės žvalgybos institucijų veiklos kontrolės institucijos kompetencijos teisinį reglamentavimą, taip pat įvertinus kitas svarbias aplinkybes, išsamūs duomenys apie visus asmenis, jų atžvilgiu taikytus veiksmus, jų apimtį, kitus informacijos gavimo būdus buvo pateikti nagrinėti Žvalgybos kontrolierių įstaigai, kaip kompetentingai institucijai, atlikti žvalgybos institucijų veiklos teisėtumo priežiūrą. Žvalgybos kontrolierius, atlikęs patikrinimą, pateikė Komisijai vertinimą, kad buvo tikrintos kontržvalgybinės rizikos, susijusios su visais kandidatais, dalyvavusiais Prezidento rinkimuose. Tačiau šie jo atlikto patikrinimo rezultatai buvo nepagrįstai ignoruoti, atmesti, kaip neatitinkantys Komisijos reikalavimų. Pažymėtina, kad Komisijai buvo teikta informacija visa įmanoma apimtimi, kiek tai atitiko įstatymų nuostatas ir nedarė žalos žvalgybos institucijos veiklai.

Žvalgybos įstatyme įtvirtintas vienas iš VSD uždavinių – prognozuoti, nustatyti ir šalinti rizikos veiksnius, pavojus ir grėsmes, galinčius turėti įtakos visuomeniniams politiniams procesams. Demokratiniai visuotiniai rinkimai yra vienas iš visuomeninio politinio proceso elementų, kuriuos VSD privalo ginti, todėl ir Komisijai nekilo abejonių, kad VSD veikdama šioje kryptyje neviršijo savo įgaliojimų ir kompetencijų. Tačiau Komisija ignoravo tiek VSD teikiamą informaciją, tiek žvalgybos kontrolieriaus išvadą, kad vykdant visuomeninių politinių procesų analizę buvo tikrinama ir vertinama visų kandidatų aplinka. VSD viešai patvirtino, kad vieno kandidato aplinką sudarančių asmenų sąrašą gavo iš žmogiškojo šaltinio. Tačiau tokio sąrašo gavimas niekaip nesuponuoja prievolės departamentui dirbtinai sudarinėti analogiško turinio kitų kandidatų aplinkos sąrašų. VSD veiklos metodai ir priemonės yra įvairios ir šiuo atveju iš žmogiškojo šaltinio gautas vardinis sąrašas yra tik informacijos gavimo forma, o ne rezultatas. Atkreiptinas dėmesys, kad Komisijai įslaptintuose raštuose (pvz. 2023 m. lapkričio 15 d. rašte Nr. 19-1060S) buvo detalizuoti informacijos apie galimas kontržvalgybines rizikas, susijusias su kitais kandidatais, dalyvavusiais 2019 m. Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimuose, rinkimo būdai bei taikyti veiksmai. Todėl Komisija neturėjo jokio pagrindo tvirtinti, kad buvo tikrinamos rizikos, susijusios tik su vieno kandidato aplinka ir kad tokiu būdu buvo pažeistas politinio neutralumo principas.

2. Dėl kaltinimų VSD direktoriui teikus melagingus duomenis – Komisijos išvados 9.5 punktas „VSD vadovas D. Jauniškis, liudydamas Komisijai teikė klaidinančią, tikrovės neatitinkančią informaciją, pvz., liudydamas Komisijai D. Jauniškis nurodė, kad tikrino informaciją apie Gitano Nausėdos aplinką siekdamas išsiaiškinti, „<...ar nėra informacijos dėl kontržvalgybinių grėsmių...>. <...Ar nėra ryšių su kitos šalies žvalgybos institucija. Ar nėra kažkokių grėsmių iš... kitų šalių įtakos ar dar kažko...? <...Tuo metu, ką aš noriu pabrėžti, jokių rizikų nebuvo rasta, jokių kitų veiksmų nebuvo imtasi<...>. Šiuos D. Jauniškio teiginius paneigia kiti Komisijos surinkti įrodymai (liudytojų apklausos), kurie patvirtina, kad piliečio Gitano Nausėdos, o vėliau kandidato į Respublikos Prezidentus, dar vėliau – išrinktojo Lietuvos Respublikos Prezidento aplinkoje buvo nustatytos kelios dešimtys asmenų, keliančių rizikas nacionalinio saugumo interesams, dėl jų praeityje ir (arba) šiuo metu palaikomų ryšių su kontržvalgybinę riziką keliančiais asmenimis, bendradarbiavimo su priešišku Lietuvai šalių (Rusijos, Baltarusijos) ir (arba) SSRS žvalgybos tarnybomis, Rusijos ir Baltarusijos diplomatais, priešišku šalių politikais ir valstybės pareigūnais, jiems artimais verslo atstovais“.

Komisijos išvada akivaizdžiai neatitinka tikrovės bei prieštarauja Komisijos tyrimo metu nustatytiems faktams. Komisijai pateiktuose įslaptintuose raštuose (pvz., VSD 2023 m. lapkričio 15 d. rašte Nr. 19-1060S, žvalgybos kontrolieriaus rašte Komisijai) bei žvalgybos pareigūnų paaiškinimuose buvo detalios paaiškinta, kad patikrinus žmogiškojo šaltinio pateiktą informaciją (t. y. ar yra kontržvalgybinių grėsmių, susijusių su sąrašuose esančiais asmenimis), buvo nustatyta, kad apie dalį iš jų VSD jau buvo gavęs informacijos anksčiau vykdytos veiklos metu, tačiau ši informacija jokių būdu nepatvirtino, kad asmenys kelia grėsmę nacionaliniam saugumui. Todėl, patikrinus sąrašus, nebuvo pagrindo / poreikio imtis veiksmų. Pabrėžtina, kad Komisijos

teiginys, jog G. Nausėdos aplinkoje buvo nustatytos kelios dešimtys asmenų, keliančių rizikas nacionalinio saugumo interesams, akivaizdžiai neatitinka tikrovės bei prieštarauja Komisijai liudijusių žvalgybos pareigūnų paaiškinimams bei kitai Komisijai pateiktai medžiagai.

Tikrovės neatitinka ir Komisijos išvada, kad VSD nevykdė jai nustatytų uždavinių bei nuo sprendimų priėmėjų nuslėpė informaciją.

Atkreiptinas dėmesys, kad minėtas Komisijos teiginys akivaizdžiai prieštarauja, pavyzdžiui, VSD 2024-04-28 rašte Nr. 19-1875 pateiktiems įrodymams bei paaiškinimams apie strateginiame sektoriuje veikiančių subjektų veiklos metodus bei VSD veiksmus kompetencijos ribose ir jų pagrindimą. Pažymėtina, kad VSD nebuvo surinkęs žvalgybos duomenų, kurie rodytų ir pagrįstų, kad suinteresuotų asmenų veiksmai, įskaitant bandymus megzti kontaktus su Lietuvos valstybės institucijų atstovais, būtų padarę neteisėtą poveikį politiniams procesams ar sprendimų priėmimui. Todėl Komisijos nepagrįstos interpretacijos neatitinka tikrovės bei nepagrįstai meta kaltinimus institucijai bei jos vadovui. VSD direktoriaus paaiškinimai neprieštarauja nei jo pavaduotojo, nei kitų žvalgybos pareigūnų liudijimams, nei VSD pateiktiems raštiškiems paaiškinimams.

3. Dėl kaltinimų ignoruojant grėsmes G. Nausėdos aplinkoje – Komisijos išvados punktas 8.1.3.8 „VSD direktorius D. Jauniškis, gavęs informaciją apie tai, kad Gitano Nausėdos aplinkoje esantys asmenys gali kelti kontržvalgybines rizikas <...>neinformavo apie tai parlamentinę ir Vyriausybines kontrolę įgyvendinančius asmenis ir institucijas.“

VSD nenutrūkstamai teikė žvalgybos produktus ir informaciją nacionalinį saugumą užtikrinančioms institucijoms dėl verslo ryšių, tam tikrų ekonominių saitų ar projektų keliamų grėsmių, tačiau, tai nereiškia, kad visi tuose santykiuose dalyvaujantys Lietuvos ir užsienio piliečiai kelia grėsmę nacionaliniam saugumui. Sprendimų priėmėjams teikiamai žvalgybos produkcijai VSD taiko aukščiausius kokybės standartus. Vadovaujantis Žvalgybos įstatyme įtvirtintais veiklos principais, nacionalinį saugumą užtikrinančioms institucijoms teikiama žvalgybos informacija turi būti savalaikiška, objektyvi ir aiški. Fragmentišką, neaiškią, nepatvirtintą informaciją VSD siekia patikrinti kitais metodais ir šaltiniais, o jei rizikos ir grėsmės nėra nustatomos, tokia informacija nėra teikiama. Vadovaujantis Žvalgybos įstatyme įtvirtintais specialiais žvalgybos institucijų veiklos principais, išanalizuota, neiškraipyta ir nešališka žvalgybos informacija teikiama taip, kad nebūtų galima jos suvokti dviprasmiškai ar kitaip, ir neatskleidžiant žvalgybos informacijos šaltinių bei VSD taikytų žvalgybos informacijos rinkimo metodų. Fragmentiškos ir nepatvirtintos informacijos skleidimas nesuderinamas su VSD standartais užtikrinti tinkamą informavimą apie rizikas ir grėsmes nacionaliniam saugumui. VSD atsakingai pareiškia, kad G. Nausėdos aplinkoje priešrinkiminiu ir rinkiminiu laikotarpiu nebuvo nustatyta asmenų, kurie kėlė grėsmę nacionaliniam saugumui. Komisijai ne kartą ir žodinių liudijimų metu, ir raštu buvo teikta, kad asmens vardo ir pavardės buvimas VSD tyrime nereiškia, kad tas asmuo kelia grėsmę, tačiau Komisija nepagrįstai, nesiremdama faktinėmis aplinkybėmis ir pateiktais duomenimis sprendė, jog VSD nustatė keletą dešimčių asmenų, keliančių grėsmę nacionaliniam saugumui ir apie tai nepranešė sprendimų priėmėjams bei iš šios prielaidos suformulavo visą seką hipotetinių VSD veiklos trūkumų ir pažeidimų.

4. Dėl kaltinimų VSD atskleidus įslaptintą informaciją – Komisijos išvados 8.1.3.11 punktas „Komisijos surinkti duomenys leidžia teigti, kad VSD direktoriaus D. Jauniškio surinkta informacija apie kontržvalgybines rizikas keliančius asmenis galėjo būti neteisėtai atskleista asmenims, kurie neturėjo teisės su ja susipažinti – piliečiui Gitanui Nausėdai.“

Ši Komisijos išvada akivaizdžiai prieštarauja Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymo 3 straipsnio 1 daliai, įtvirtinančiai imperatyvią nuostatą, kad komisijos nustatytos aplinkybės turi būti patvirtinamos dokumentais ar kitais įrodymais. Šiuo atveju Komisijos išvados ne tik nepatvirtina jokie surinkti įrodymai, tačiau net ir pats pranešėjas pripažino, kad neturi informacijos, kad surinkta informacija buvo perduota neturintiems teisės su ja susipažinti asmenims.

Be to, Komisijos išvados nenuoseklumą bei prieštarumą patvirtina ir tai, kad vienoje Komisijos išvados dalyse VSD kaltinamas neteisėtai atskleidus informaciją kandidatui į Prezidentus G. Nausėdai, kitose – tuo, kad tariamai nustatęs grėsmes kandidatui į Prezidentus aplinkoje, VSD nesiėmė veiksmų joms užkardyti.

5. Dėl kaltinimų D. Jauniškiui 2019 m. neužtikrinus žvalgybos informacijos rinkimo ir panaudojimo teisėtumo kontrolės – Komisijos išvados 8.1.3.5 punktas „Komisija nustatė, kad, rinkdamas žvalgybos informaciją apie 2019 metų Respublikos Prezidento rinkimuose dalyvavusio kandidato Gitano Nausėdos aplinką, VSD direktorius D. Jauniškis neužtikrino tokios informacijos rinkimo ir panaudojimo teisėtumo kontrolės.“

Komisijos išvados 8.2.3.8 punktas „Komisijos nuomone, VSD veikloje naudojamų duomenų tvarkymo trūkumai, VSD vadovų duodamų žodinių pavedimų, susijusių su žvalgybos informacijos rinkimu ir panaudojimu, praktika, žvalgybos duomenų rinkimas iš žinybinių registru, informacinių sistemų ir duomenų bazių organizuojamas taip, kad VSD veiklos teisėtumą kontroliuojančios institucijos neturėtų galimybės patikrinti tokių duomenų tvarkymo teisėtumo.“

Pažymėtina, kad Komisijai buvo pateikta informacija, kad pagal VSD vidaus teisės aktus visi tikrinimai VSD informacinėse sistemose (pavyzdžiui, prisijungimas prie informacinių sistemų, atliekama paieška ir pan.) yra fiksuojami ir saugomi tam, kad būtų galimybė patikrinti atliktų veiksmų teisėtumą ir pagrįstumą. Ne tik Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetui (toliau - NSGK), 2020 m. vykdytą VSD parlamentinę kontrolę, bet ir žvalgybos kontrolieriui, vykdytą Komisijos pavedimą, buvo sudaryta galimybė patikrinti informaciją, susijusią su VSD vykdytais tikrinimais, bei įsitikinti jų pagrįstumu ir teisėtumu. Tiek NSGK, tiek žvalgybos kontrolierius, įvertinę pateiktą informaciją, konstatavo, kad asmenų tikrinimas buvo atliktas teisėtai ir pagrįstai. Apie tai Komisija buvo informuota atitinkamu žvalgybos kontrolieriaus raštu. Todėl akivaizdu, kad Komisijos išvada, kad neva „žvalgybos duomenų rinkimas iš žinybinių registru, informacinių sistemų ir duomenų bazių organizuojamas taip, kad VSD veiklos teisėtumą kontroliuojančios institucijos neturėtų galimybės patikrinti tokių duomenų tvarkymo teisėtumo“ (8.2.3.8 punktas) akivaizdžiai prieštarauja pateiktiems įrodymams, nes VSD veiklą įgaliojoms kontroliuoti institucijoms buvo sudarytos sąlygos įsitikinti VSD veiklos teisėtumu.

6. Dėl kaltinimų nesiėmus būtinų veiksmų, susijusių su veiklos teisėtumo užtikrinimu – Komisijos išvadų 8.1.3.9 punktas „VSD direktorius D. Jauniškis, paaiškėjęs, kad VSD galėjo būti neteisėtai renkama informacija apie 2019 metų Respublikos Prezidento rinkimuose dalyvavusio Gitano Nausėdos aplinką, nesiėmė veiksmų, kuriais būtų siekiama užtikrinti žvalgybos institucijos veiklos teisėtumą, skaidrumą, žmogaus teisių apsaugą, neorganizavo institucijos vidaus kontrolės procedūrų savo vadovaujamoje institucijoje, nepavedė vidaus kontrolės padaliniais ir (arba) nepaskyrė atsakingų žvalgybos pareigūnų tikrinti ir vertinti VSD veiklą, neatliko veiklos, valdymo, atitikties, žmogaus teisių apsaugos, informacinių sistemų ir kitų vertinimų.“

Siekiant išvengti žodinių pavedimų neteisėtumo regimybės bei užtikrinti, kad sprendimai atlikti informacijos patikrinimą dėl asmenų, kurie galimai susiję su rizikomis, pavojais ar grėsmėmis, galinčiomis turėti reikšmės valstybės interesams, būtų formuluojami ir fiksuojami tik raštu, VSD direktorius 2020 metais

patvirtino asmenų tikrinimo tvarką. Šioje tvarkoje apibrėžtas baigtinis teisinių pagrindų pradėti asmens tikrinimą sąrašas, nustatytos asmenų tikrinimo įforminimo ir tikrinimo atlikimo procedūros kiekvienu atveju bei nustatyti asmenų tikrinimo principai.

Be to, siekiant užtikrinti nepriklausomą asmens duomenų tikrinimo teisėtumo kontrolę, VSD veiklos organizavimo pakeitimo metu žmogaus teisių ir laisvų standartų užtikrinimo kontrolė pavesta atskiram padaliniui, nesusijusiam su vykdomais tyrimais, taip pat, buvo paskirtas tiesiogiai VSD direktoriui pavaldus asmens duomenų apsaugos pareigūnas, patvirtintos asmens duomenų tvarkymo VSD taisyklės, kiti vidaus kontrolę užtikrinantys vidaus teisės aktai.

Apie įvykusius pokyčius, susijusius su VSD veiklos teisėtumo užtikrinimo stiprinimu, buvo informuotas ne tik NSGK, bet ir žvalgybos kontrolierius, kuris metinėje ataskaitoje pažymėjo, kad VSD ėmėsi aktyvių veiksmų stiprinant vidaus kontrolę. Šios aplinkybės neabejotinai pagrindžia Komisijos išvados nepagrįstumą bei prieštaravimą realiai situacijai.

7. Dėl kaltinimų pažeidus žmogiškojo šaltinio teises bei interesus – Komisijos išvadų 8.1.3.6 punktas „Komisija konstatuoja, kad VSD veiklos metu surinkta žvalgybos informacija apie 2019 m. Prezidento rinkimuose dalyvavusio kandidato Gitano Nausėdos aplinką buvo tvarkoma netinkamai: nebuvo atlikti veiksmai, užkertantys galimybę neteisėtai ar nepagrįstai atskleisti žvalgybos informacijos šaltinius, pažeistos su žvalgybos institucijomis bendradarbiaujančių asmenų teisės ar teisėti jų interesai.“

Komisijos išvada, kad buvo pažeistos su žvalgybos institucija bendradarbiaujančio asmenų teisės ne tik neatitinka faktinės situacijos, tačiau ir prieštarauja pačios Komisijos išvadoms bei Komisijos veiksams – nuolatiniame neteisėtame Komisijos reikalavimui Valstybės saugumo departamentui nurodyti asmens, teikusio informaciją VSD, duomenis.

Atkreipiame dėmesį, kad Žvalgybos įstatyme įtvirtinta nuostata, kad duomenys, galintys atskleisti įslaptintų žvalgybos slaptųjų bendradarbių tapatybę, vykdant žvalgybos institucijų veiklos kontrolę neteikiami. Šis apribojimas nėra savitiksliis. Esminiai darbo su slaptaisiais bendradarbiais principai – savanoriškumas ir pasitikėjimas. Dėl šios priežasties asmenų, sutikusių žvalgybos institucijai slapta teikti informaciją, duomenys turi būti kruopščiai saugomi ir negali būti atskleisti jokiai trečiajai šaliai nuo pat kontakto su žvalgybos institucija pradžios. Pažeidus šį principą, kiltų grėsmė visai darbo su slaptaisiais bendradarbiais veiklai, nes asmenys, jausdami bent mažiausią riziką, kad jų tapatybė gali būti atskleista, atsisakytų bendradarbiauti. Todėl VSD Komisijos tyrimo metu, vadovaudamasis teisės aktų nuostatomis, Komisijai neteikė informacijos apie duomenis VSD pateikusio asmens tapatybę. Tačiau tai joku būdu nepaneigia aplinkybės, kad informaciją VSD pateikė žmogiškasis šaltinis ir tuo labiau nesudaro pagrindo konstatuoti žmogiškojo šaltinio kokių nors teisių pažeidimą. Atkreiptinas dėmesys, kad Komisija nuolat darė neteisėtą spaudimą VSD ir jos pareigūnams atskleisti informaciją VSD pateikusio asmens tapatybę. VSD atsisakius vykdyti teisės aktams prieštaraujantį reikalavimą atskleisti asmens duomenis ir taip pažeisti asmens konfidencialumą, Komisija nepagrįstai padarė teisės aktams prieštaraujančią išvadą, kad VSD pažeidė žmogiškojo šaltinio teises bei interesus, tačiau taip ir nesugebėjo įvardinti kokius.

Be to, atkreiptinas dėmesys, kad Komisija, neturėdama jokių savo teiginius patvirtinančių įrodymų, daro nepagrįstą išvadą, kad fizinis asmuo (žmogiškasis šaltinis), iš kurio VSD direktorius gavo informaciją, galėjo būti tik pats Gitanas Nausėda ar jo pavedimu veikęs asmuo. Tokia išvada akivaizdžiai prieštarauja įstatymo nuostatoms, įpareigojančioms Komisiją įrodymais, o ne prielaidomis, pagrįsti savo išvadas.

8. Dėl kaltinimų D. Jauniškiui darius neigiamą poveikį pranešėjui – Komisijos išvados 8.7.3.9 punktas „Komisijos vertinimu, VSD vadovas D. Jauniškis yra tiesiogiai atsakingas už pranešėjo T. Gailiaus tapatybės atskleidimą, darė neigiamą poveikį Pranešėjui. Komisija konstatuoja, kad VSD vadovas D. Jauniškis nesiėmė jokių veiksmų, kad pranešėjas T. Gailius nepatirtų neigiamo poveikio VSD, priešingai – siekė inicijuoti Generalinėje prokuratūroje ikiteisminius tyrimus, kurie yra susiję su T. Gailiaus kreipimisi nurodytos informacijos atskleidimu.“

Komisijos išvada akivaizdžiai prieštarauja Komisijai pateiktai informacijai bei rašytiniams įrodymams ir yra visiškai nepagrįstos. VSD nė karto nesikreipė į Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą (toliau – Generalinė prokuratūra) dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo T. Gailiaus atžvilgiu. Komisijai buvo pateikti įrodymai, kad NSGK 2020 m. kovo 6 d. raštu Nr. S-2020-1224 kreipėsi į Generalinę prokuratūrą ir nurodė, kad 2020 m. kovo 5 d. naujienų portale „Delfi“ viešai publikuotame straipsnyje „Skandalą dėl VSD veiklos sukėlęs dokumentas: pateikiame pilną versiją“ (toliau – Straipsnis), pateikta informacija galimai atskleidė pranešėjo statusą turinčio asmens tapatybę ir prašė įvertinti, ar Straipsnyje esanti informacija yra įslaptinta. Minėtas raštas akivaizdžiai patvirtina, kad ne VSD, tačiau pats NSGK kreipėsi į Generalinę prokuratūrą, be to, dar kartą patvirtina, kad būtent pranešėjo kreipimosi į V. Baką turinio atskleidimas paviešino pranešėjo tapatybę.

Akcentuotina ir tai, kad VSD ne tik neinicijavo jokio ikiteisminio tyrimo pranešėjo atžvilgiu (nors Komisija teigia, kad VSD siekė inicijuoti net kelis ikiteisminius tyrimus), tačiau, siekdama kuo geriau apsaugoti pranešėjo statusą turinčio asmens teises, kreipėsi į Generalinę prokuratūrą dėl konsultacijų ir išaiškinimų šio įstatymo kontekste (2020 m. balandžio 8 d. VSD raštas Nr.18-3466). Todėl nėra jokio pagrindo Komisijai teigti, kad VSD ar atskiri jo pareigūnai nesiėmė jokių veiksmų, kad pranešėjas nepatirtų neigiamo poveikio, bei siekė inicijuoti Generalinėje prokuratūroje ikiteisminius tyrimus.

VSD taip pat kategoriškai nesutinka su Komisijos išvada, kad VSD tarnybos organizavimo pakeitimo tikslas buvo pranešėjo pašalinimas iš VSD ir kad dėl jos pranešėjas buvo priverstas palikti VSD. Atkreiptinas dėmesys, kad VSD struktūrinių pertvarkų teisėtumą jau yra įvertinę administraciniai teismai ir konstatavę, kad „Nagrinėjamu atveju, byloje pateikti Lietuvos Respublikos valstybės gynimo tarybos 2019-01-08 nutarimu Nr.V-21S patvirtinta Departamento strategija, Personalo išteklių valdymo vidaus audito išvada, Valstybės saugumo departamento tikslų, uždavinių ir funkcijų analizė, kurios išvadoms ir pasiūlytai struktūrai pritarė Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetas (2020-07-01 posėdžio protokolai Nr. 104-P-41), Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus išvadamis (2019-12-20 ataskaita Nr. 4D-2018/1-897/2RN-3S) ir Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 7 punkte įtirtinta biudžeto asignavimų valdytojo pareiga užtikrinti paskirtų asignavimų naudojimo ekonomiškumą ir efektyvumą. Byloje pateikti įrodymai patvirtina, kad Departamento struktūriniai pertvarkymai strateginiu lygmeniu **suplanuoti dar 2019 metų sausio mėnesį**, vykdyti nuosekliai, vertinant įvairias galimas alternatyvas, kurias įgyvendinus būtų užtikrintas efektyvesnis Departamentui priskirtų uždavinių įgyvendinimas, ir nepažeidžiant imperatyvių teisės aktų reikalavimų.“. Tai, kad vykdytų reformų teisėtumą patvirtino teismai ir kad struktūriniai pertvarkymai buvo suplanuoti gerokai anksčiau nei buvo paviešintas pranešėjo kreipimasis į NSGK, Komisija buvo informuota, tačiau nepagrįstai ignoravo šias aplinkybes.

Komisijos išvadų nepagrįstumą pagrindžia ir aplinkybė, kad pranešėjas iš VSD buvo atleistas ne dėl struktūrinių pertvarkymų, tačiau dėl sveikatos būklės, kuri buvo įvertinta paties prašymu. Atkreiptinas dėmesys, kad buvo panaikinta ne tik valdyba, kurios viršininkas buvo pranešėjas, tačiau ir kiti padaliniai. Pareigos naujai patvirtintoje VSD struktūroje buvo siūlomos atsivėlgus į nustatytus kriterijus, vadovaujantis teisės aktų nuostatomis. Tačiau pranešėjas iš tarnybos išėjo dar iki reformos, net nelaukdamas, kokios pareigos jam bus siūlomos. Todėl teigti, kad šis pareigūnas dėl reformos buvo priverstas palikti tarnybą nėra jokio pagrindo.

Komisija, viršydama įgaliojimus ir išeidama už jai pavesto tyrimo ribų, visiškai nepagrįstai ir nemotyvuotai tvirtina, kad „<...> pradėjus VSD reformą instituciją paliko daug kvalifikuotų darbuotojų, VSD kaip institucija susilpnėjo, kartu sumažėjo institucijos pajėgumai ginant ir saugant šalies nacionalinio saugumo interesus <...>“ (Komisijos išvados 8.7.3.3 punktas). Pažymėtina, kad Komisija šių aplinkybių net netyrė, nevertino, kad personalo kaita yra natūralus procesas, vykstantis nuolat. Be to, VSD kiekvienais metais teikia veiklos ataskaitas jas kontroliuojančioms institucijoms, tačiau jokių pastabų dėl veiklos kokybės mažėjimo nebuvo gauta. Todėl spekuliatyvūs komisijos teiginiai neturi jokio pagrindo.

9. Dėl kaltinimo bendradarbiavus su viešosios nuomonės formuotojais – Komisijos išvados 8.7.3.2 punktas „[...]Komisija nustatė, kad VSD glaudžiai bendradarbiauja su kai kuriais viešosios nuomonės formuotojais. Informacija, kuri išskirtinai prieinama tik VSD, pateko viešosios nuomonės formuotojams.“

Komisijos išvada yra akivaizdžiai nepagrįsta bei prieštarauja Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatyme įtvirtintam įpareigojimui komisijai nustatyti aplinkybes patvirtinti dokumentais ar kitais įrodymais. Komisijos išvadoje nėra pateikta (ir negali būti pateikta, nes tai neatitinka tikrovės) jokie faktiniai duomenys, pagrindžiantys minėtą išvadą, kuri akivaizdžiai neteisėtai pažeidžia VSD reputaciją. Komisija išvadą daro vadovaudamasi nepagrįstomis prielaidomis, visiškai ignoruodama aplinkybes, kad pats pranešėjas savo veiksmais (viešoje erdvėje savo naujoje darbovietėje pateikdamas savo gyvenimo aprašymą nurodė, kad 20 metų dirbo VSD, užėmė valdybos viršininko pareigas, išvardino gautus valstybinius apdovanojimus, žurnalistams ne kartą akcentavo, kad tik jis ir VSD direktorius turi tokio lygio apdovanojimus ir pan.) atskleidė savo tapatybę ir taip sudarė sąlygas žiniasklaidos atstovams aiškintis su pranešėju susijusias aplinkybes. Pažymėtina, kad VSD neturi nieko bendro su žiniasklaidos atstovų / visuomenės nuomonės formuotojų nustatytomis ir paviešintomis aplinkybėmis, su jokiais visuomenės nuomonės formuotojais VSD nebendradarbiavo ir informacijos jiems neteikė.

10. Dėl kaltinimų nepagrįstai įslaptinus informaciją – Komisijos išvados 10 punktas „Dėl piktnaudžiavimo įslaptinant informaciją. Komisija konstatuoja, kad STT, VSD, Generalinė prokuratūra daugeliu atvejų nepagrįstai įslaptino komisijos prašomą informaciją <...>“.

VSD, kaip ir kiti paslapčių subjektai, privalo įslaptinti savo rengiamus (jų rengimo momentu) žvalgybos produktus (pvz., pažymas, raštus), jei juose esanti informacija patenka į Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatyme numatytą įslaptintos informacijos kategorijų sąrašą pagal iš anksto patvirtintą ir su Paslapčių apsaugos koordinavimo komisija suderintą įslaptinamos informacijos, susijusios su VSD veikla, sąrašą. Taigi Komisijos išvada, kad VSD įslaptino (nepagrįstai) Komisijos prašomą informaciją yra nepagrįsta.

Be to, viso atliekamo tyrimo metu Komisija nekėlė klausimo (nesikreipė į VSD) dėl VSD teikiamos informacijos įslaptinimo tikslingumo (t. y. dėl įslaptinimo tikslingumo galimo išnykimo), tačiau išvadoje išeidama už tyrimo ribų, konstatavo, kad VSD nepagrįstai įslaptino Komisijos prašomą informaciją. Primename, kad iškylančius ginčus tarp paslapčių subjektų ir kitų asmenų dėl informacijos įslaptinimo, naudojimo, išslaptinimo sprendžia Paslapčių apsaugos koordinavimo komisija, į kurią Komisija turėjo teisę ir galėjo kreiptis, tačiau tai dėl VSD nežinomų priežasčių nebuvo daroma.

Pažymėtina ir tai, kad VSD bendradarbiavo su Komisija, siekdama, kad tyrime panaudota informacija būtų kuo daugiau prieinama visuomenei ir Komisijos prašymu vertino dviejų žvalgybos pareigūnų liudijimų uždaruose Komisijos posėdžiuose stenogramas, skirstydama informaciją pagal slaptumo žymas ir palikdama neįslaptinta tą informaciją, kurios įslaptinti nebuvo pagrindo. Tačiau Komisija tokio pobūdžio prašymą pateikė tik dėl dviejų žvalgybos pareigūnų liudijimų Komisijai stenogramų, dėl kitos informacijos įvertinimo ir suskirstymo slaptumo žymomis, o tuo labiau išslaptinimo galimybių įvertinimo, kreiptasi nebuvo.

Apibendrinant išsakytus argumentus, akivaizdu, kad Komisijos tikslas buvo ne nustatyti objektyvias aplinkybes, tačiau buvo siekiama politinių ar kitų tikslų, Komisijos išvada, paremta interpretacijomis bei prielaidomis, nepagrįstai diskredituoja valstybės institucijas, pareigūnus bei daro žalą ne tik už nacionalinį saugumą atsakingoms valstybės institucijoms, Seimo laikinųjų komisijų institutui, tačiau ir pačiai valstybei.